

leg elpusztították a kelta jelenségeket. A házak feltűnően nagyméretűek, hossztengegyükben egy-egy cölöplyukpárral. Tűzhely, kemence nem tartozott hozzájuk. Az egyik ház padlóján több agyagnehezék került elő. Kiemelkedő jelentőségű a lelőhely déli részén előkerült kétosztatú, jó megtartású edényégető kemence.

A *szarmata telep* feltárása során alátámasztást nyert a már tavaly megfogalmazódott feltételezésünk, amely szerint egy korábbi – terra sigillatákkal és egyéb római kerámiával keltezett – Kr. u. 3. századi falura épült rá egy későbbi, valószínűleg 4. századi, szemcsés kerámiával jellemezhető telep. A késői(?) telep jellemző objektumtípusa a gödörbokor/anyagnyerőhely. Ezek a szabálytalanul egymásba ázott gödrök igen nagy felületűek, és helyenként több méter mélyek. Az egyik, kiemelkedően nagy (1276 m²) anyagnyerőhely összesen 193 kisebb-nagyobb gödörből állt. Gyakran megfigyeltük, hogy még a gödrök betöltése előtt kemencéket illetve füstölőket(?) vagy bizonytalan funkciójú, tüzeléssel kapcsolatos objektumokat alakítottak ki az aljukon. Az egyik gödörbokorban vasmegmunkálásra utaló nyomok kerültek elő (ércpörkölk?, vassalak darabok). Ugyanitt 3 vasbaltából álló szerszámkészletet találtunk.

Mindkét teleprészhez tartoztak sírcsoportok, amelyek zömét tavaly, kisebb részét az idén tártuk fel. 2005-ben főként a 4. századi temetkezésekre került sor. Ezek egy része árokkal kerített, némelyik kőpakolásos. Egy feltűnően nagyméretű, széles körárok közepén olyan kirabolt kőpakolásos temetkezés került elő, amelyben a sír oldalát nagyobb lapos, szabálytalan kőlapokkal bélelték ki, illetve ugyanígy takarták le.

Kiemelkedő az egyik, árokkal kerített, s ennek ellenére rabolatlan férfisír (a mellette, ugyanazon árkon belül eltemetett asszony sírját kirabolták). Az itt nyugvó halott torquest, mindkét csuklóján csüngőkkel ellátott karperecpárt viselt, kardját római áttört verettel díszített hüvelyben helyezték a sírba. Edénymelléklete szintén római gyártmány. Egy másik sírcsoportban szintén kardos (ún. „mágikus kardcsüngős”) sírt tártunk fel. Továbbra is több telepobjektumban (főként gödörben) találtunk bedobott emberi vázakat, néhány esetben viselkedésben, melléklettel eltemetve. Egy gödörbokorban 4 váz feküdt egymás mellett, az egyik mellett talált csat idegen a szarmata leletek között.

A lelőhely déli nyúlványában a gépi humuszolás során sikerült megőrizni egy planírozási (tereprendezési), jellemzően hamus réteget, amely a késő szarmata telepobjektumok fölé került, illetve a tereprendezés pillanatában még üres vagy csak részben betöltődött gödröket tömték be vele. A „planírozási” rétegbe ástak bele későbbi objektumokat, amelyek leletanyaga részben megegyezik a késő szarmatával (szürke és jól iszapolt, kézzel formált, szemcsés kerámia, sok esetben festett római? kerámia), részben pedig attól mind formailag, mind az agyag és égetés minőségét tekintve elüt. Előfordultak germános edényformák is. A népvándorlás korinak, közelebből valószínűleg hun korinak meghatá-

rozott lelethorizonttal egyidős egy kétosztatú edényégető kemence maradványa.

A hun kori(?) edényégető kemence munkagödrébe ástak bele egy gazdag *kora avar* sírt, amely aranyozott ezüst ruhadíszeivel, ametisztcsüngős aranyfülbevalópárjával, ezüst nagyszíjvégével emelkedik ki. A Ny-K-i tájolású sír alján „Szent Mihály lovára” utaló cölöplyukakat tártunk fel.

A *késő avar* korból több kőkemencés ház és gödör került elő. Az avar házak jellemzően téglalap alakúak, földbe mélyítették, padlójuk tapasztott, némelyiket többször megújították, ÉK-i sarkukban általában kőből épített kemence omladéka került elő. Az egyik gödörből egy ép, agancsból készített sőtartó került elő, vésett növényi mintákkal díszítve.

A feltárt területen szórványosan találtunk *Árpád-kori* gödröket, amelyeket befésült vonalköteggel és hullámvonallal díszített fazéktöredékek, valamint bográcoldalak kelteznek.

Munkatársak: Cziráky Zsolt régész; Jakab Attila, Mérai Dóra, Nagy Nándor, Nékám Szandra, Varga Zsuzsa régészhallgatók (ELTE); Bereti Dóra, Bodó Zsuzsa, Deák Gábor, Horváth Gergely, Semperger Zoltán, Szabó Ágnes, Szászvári Linda, Takács Tamás ásatási technikusok.

KULCSÁR VALÉRIA – NAGY ANDREA – PESTI KRISZTINA – PATAY RÓBERT – RÁCZ TIBOR – VOICSEK VANDA

138. Ecsér, 8. sz. lelőhely

(Pest megye) V?

2005. június 13–28. között végeztünk kutatásokat a lelőhelyen. Az 1060 m²-nyi területen összesen 24 objektumot tártunk fel: 14 gödröt, 6 árkot, 2 házat és 2 különálló cölöplyukat. Kő- és csonttöredékeket szinte minden objektumban, de kerámiát csak szórványosan találtunk. A kerámiatöredékek kisméretűek, töredezetek voltak. Jellegük őskori, valószínűleg vaskori, de pontosabb kormeghatározásra nem alkalmasak. A 18. és 20. sz. házakat földbe mélyítették, alakjuk lekerekített sarkú téglalap. Tűzhelyük, padlójuk nem volt, leletanyaguk szegényes.

Munkatársak: Farkas Zoltán (ELTE), Hargitai András (SzTE) régészhallgatók; Bíró Csaba, Jakucs János, Kiss Enikő, Kovács Dömötör, Kulcsár Zoltán, Hajdú Károly, Progli Szabolcs, Ritzinger Ferenc, Sas Alexandra régésztechnikusok.

RÁCZ TIBOR

139. Ecsér, 9. sz. lelőhely

(Pest megye) A

2005. június 6–8. között 1580 m²-nyi területet tártunk fel a lelőhelyen. Az előzetes terepbejárások és gépi humuszolás során Árpád-kori kerámiatöredékek kerültek elő, a felületen azonban csak bizonytalan körvonalú foltok bontakoztak ki, amelyek a kutatás során jó részt újkorinak bizonyultak. Összesen 10 objektumot

bontottunk ki: 3 árkot és 7 gödröt. Ezekből csak a 9. sz. árok keltezhető biztosan az Árpád-korra. A lelőhelyen talált Árpád-kori kerámiatöredékek szántás révén kerülhettek ide. Az esetleges Árpád-kori objektumokat újkori beásások bolygatták.

Munkatársak: Farkas Zoltán (ELTE), Hargitai András (SzTE) régészhallgatók; Bíró Csaba, Kiss Enikő, Kovács Dömötör, Kulcsár Zoltán, Sas Alexandra régésztchnikusok.

RÁCZ TIBOR

140. Eplény, Kökényes, Veszprémi út 55.

(Veszprém megye) A

1990-ben részben leletmentett avar temető további feltárását végeztük el 2005. május 9. és június 14. között. Újabb 141 sír, illetve objektum látott napvilágot. Sikerteljes teljes egészében feltárni a 2000 m²-es telket és ezen belül behatárolni a temető É-i és Ny-i szélét. Az általános Ny-K-i főirányhoz közeli tájolás mellett hat esetben volt eltérő tájolás, elsősorban gyermeksírok esetében. Az ásatási területen elszórva négy kisebb gödör és egy árok kis szakasza került elő. Leletanyag hiányában csak az állapítható meg, hogy az avar temető használata előtt ásták ki ezeket.

Gyakori jelenség volt, hogy a koponyákat arcrésszel „kifordulva”, Ny-i irányba billenve találtuk meg. Ez arra utal, hogy eredetileg az elhunyt feje alá valamilyen szerves anyagból készült (bőr, növények, textil) „párnát” helyeztek. Miután ez elpusztult, a koponya hátra billent. Lemélyített sírvégeket csak egy esetben lehetett dokumentálni. Korabeli bolygatásnak egyáltalán nem találtuk nyomát. A legtöbb kárt a házalap kiásása, a házalap mellett levő domb bevágása során kialakított rézsű okozta, amelynek során 11 sírnak csak részleteit tudtuk feltárni. Az ásatás talán legfontosabb információit a sírok feltárása során megfigyelt különböző koporsószerkezetek adták. Általánosnak mondható a láda formájú.

Minden sírban, néhány ritka kivételtől eltekintve, találtunk mellékleteket. A férfisírok közül kiemelkedik há-

rom, amelyben öntött, indadíszes övgarnitúra volt. Három esetben hiányos, préselt övdíszek voltak. Általános volt a vascattal, késsel, vaskarikákkal, különböző vasakasztókkal, ritkábban csontbogozóval, tarsolyzárral való temetkezés, de csiholók, kovák, vasárak is napvilágot láttak. Érdekes, hogy egyetlen fegyvert sem találtunk, még az övgarnitúras sírokban sem volt nyomuk. A női sírok leletei között megtaláljuk a felhúzott lemezgömb csüngőjű, hengeres csüngőjű, gyöngycsüngős, grantilatumokkal díszített és egyszerű karika fülbevalókat. Nagy részük bronzból készült, de több esetben ezüst és egy esetben arany fülbevaló is napvilágot látott. (Lásd a hátsó borítót és az illusztrációkat!) Ritka lelet az eredetileg hajba tűzött bronz tű és egy római üvegkorong. Úgyszintén gyakori volt a hosszú, egy vagy több sorban felfűzött kása- és dinnyemag alakú gyöngyökből fűzött nyaklánc, közöttük átfűrt római érmék, egy alkalommal ónamulett, három esetben vasláncocskák. A kéz és a kar ékszerei között bronz huzalkarperecek, gyűrűk említhetők. Néhány esetben csont tarsolyzárak, gyakrabban orsó-gombok és tűtartók is napvilágot láttak. Gyakori mellékletek voltak az öt-hat egymásba akasztott vaskarika, a kések és a csatok.

S. PERÉMI ÁGOTA

141. Eszteregnye, Bozók-földje

(Zala megye) R, V, N, Á

A 2005. szeptember 16. és október 24. között végzett megelőző feltáráson 6930 m² felületet kutattunk. Az előkerült régészeti jelenségek három csoportban helyezkedtek el. A Berki-patak Ny-i partjára lejtő domb oldalán őskori (rézkor, Balaton-Lasinja kultúra), késő népvándorlás kori (9. sz.) és Árpád-kori településjelenségek (hulladékgödrök és cölöplyukak) kerültek napvilágra. A domb tetején, egy kora vaskori temető három hamvasztásos sírját (egy urnasír, két szórt hamvasztásos sír) tártuk fel. Ennek a két csoportnak az objektumai a szántás és a talajerózió következtében erősen sérültek, így a gödröknek és az oszlophelyeknek csak legalját sikerült megtalálni. A temetkezések helyét pedig csupán az eke

